

رهیافتی در فلسفه اجتماعی آیین های مذهبی

راهپیمایی اربعین تجدید بیعت با هویت دینی ماست

مطالعات فرهنگی دین

دکتر سید محمود نجاتی حسینی

مدیر گروه دین انجمن انسان شناسی ایران

علوم اجتماعی از آنجایی که ذیل مفهوم «علم» طبقه بندی می شوند، وظیفه دارند که واقعیت موجود را توصیف، تبیین و تفسیر کنند و از این روی، جنبه توصیفی و تبیینی دارند اما «فلسفه اجتماعی» جامعه مطلوب را به تصویر می کشد بنابراین علاوه بر توصیف، رویکرد تجویزی هم دارد و با رویکرد هنجارگزارانه با پدیده‌ها برخورد می کند و سعی می کند با نقد وضعیت موجود، جامعه مطلوب را بسازد و راه‌های رسیدن به آن را تجویز کند. به این اعتبار، وقتی از «فلسفه اجتماعی آیین های مذهبی» و مشخصاً «فلسفه اجتماعی اربعین» بحث می شود به این موضوع باید پرداخته شود که آیین های اربعین و راهپیمایی اربعین چگونه می بایست اجرا شود که نتیجه مطلوب را برای دینداران و جامعه دینی داشته باشد. در این گفتار سعی می شود با این رویکرد، راهپیمایی اربعین و کارکردهایش برای دینداران و جامعه دینی مورد مذاکره قرار گیرد.

اربعین و ساخت انسان اجتماعی

بر اساس یافته های انسان شناسان دین، آیین مذهبی زمانی می تواند برای فرد دیندار و جامعه دینداران مفید باشد که از هر نوع سطحی نگری به دور باشد و به رفتارهایی فرمالیته و ظاهرگرایانه بدل نشود، به طوری که «هویت سازی دینی» و «هویت یابی دینی» در کنش و رزان دینی و دینداران اتفاق بیفتد. راهپیمایی اربعین هم به عنوان یک آیین مذهبی باید به گونه ای اجرا شود که این محتوا را حفظ و تقویت کند و بتواند آن را توسعه بخشد.

«دوری از فرمالیزم دینی» یکی از کارکردهای مهم راهپیمایی اربعین است. بنابراین انتظار می رود

که آیین های اربعین علاوه بر تقویت ایمان، بتواند «انسان اجتماعی دین ورز» بسازد. کار عظیمی که امام حسین (ع) در تاریخ اسلام و تاریخ دین انجام داد این بود که به بشریت درس آزاداندیشی، حق طلبی، عدالت خواهی و مسئولیت پذیری اجتماعی داد. بنابراین آیین های مذهبی همچون مراسم های عاشورا و اربعین هم باید همین حس را در دینداران تقویت کنند چنانکه در آن «هویت دینی» توسعه یابد.

مطالعات انسان شناسی دین، جامعه شناسی دین و مطالعات فرهنگی دین، نسبت بین آیین های مذهبی و جامعه را می سنجند. طبق آیین چهارچوب نظری، آیین ها را می توان در دو دسته عمده نشاناد: یکی «آیین های

عرفی و دنیوی» که آیین های چون تولد، ازدواج، سوگواری و... را شامل می شود و دوم، آیین های مذهبی که رابطه باورمندان با امر قدسی و متافیزیک و خداوند را شکل می دهند و از منظر انسان شناسی دین، یک رفتار و کنش اجتماعی - فرهنگی بشمار می روند. این آیین ها مجموعه اعمال و کردارهایی تکرار شونده هستند که خداوند انجام می دهد همچون آیین های حج، قربانی کردن، نذری دادن و...

حسین (ع) دارند خود را در آیین های مذهبی چون راهپیمایی اربعین متجلی می کند. در چنین مکان ها و فعالیت های مذهبی افراد می توانند عواطف و احساسات مذهبی خود را بروز دهند. به همین دلیل روزه خوانی، سینه زنی و مداحی و... محلی برای بروز احساسات مذهبی ما می شوند.

آیین های مذهبی این طرفیت را دارند که آنگونه دینداری را متجلی کنند که افراد دیندار دوست دارند، داشته باشند. در راهپیمایی اربعین شاهد هستیم که آرمان های کنشگران دینی در آیین های اربعین تجلی پیدا می کند و حسین بن علی (ع) به عنوان اسطوره آزادی، آزاداندیشی، حق طلبی و عدالت خواهی و انسانیت برای دینداران متجلی می شود و کنشگران سعی می کنند خود را هرچه بیشتر به این شخصیت نزدیک کنند.

سه کارکرد نخست آیین های مذهبی، به نقش فرهنگی و اجتماعی این آیین ها اشاره دارد. اما آیین های مذهبی کارکرد دیگری هم دارند که آن را می توان «کارکرد سیاسی آیین های مذهبی» دانست که می تواند به «هویت یابی دینی» افراد کمک کند که در مراسم اربعین، کارکرد هویت یابی دینی آیین های مذهبی بسیار برجسته می شود.

وقتی هر ساله دینداران، مطابق یک تقویم مذهبی و سیاسی، در راهپیمایی اربعین شرکت می کنند در واقع تجدید بیعتی با هویت دینی شان انجام می دهند و از سوی دیگر، هویت دینی

مکتوب حاضر متن ویرایش و تلخیص شده «ایران» از سخنرانی دکتر نجاتی حسینی است که در نشست «اربعین حسینی» در محل خانه اندیشمندان علوم انسانی ارائه شده است.

گست از جهان مادی و خودسازی و خودیابی در اربعین

از منظر انسان شناسی دین، آیین های مذهبی در سه مرحله «گست»، «نشست» و «بپوست» سه کار مهم انجام می دهند تا انسان را به مرحله وارستگی برساند و انسان مطلوب و جامعه مطلوب خلق کنند. آیین های مذهبی در وهله نخست، انسان را از جهان مادی و دنیوی منقطع، و ورود او را به عالم معنوی مهیا می کنند. در مرحله دوم «خودسازی» و راد انسان شکل می دهند و در نهایت، انسان را به «خودیابی» می رسانند. اینچنین است که در آیین های مذهبی چون راهپیمایی اربعین، افراد بعد از گست از مادیات دنیا و با تقویت عواطف و احساساتشان به بازاندیشی می رسند و انتظار می رود که بعد از بازگشت از سفر اربعین به یک نوع خودیابی دست یافته و فردی وارسته تر شده باشند.

Table with 10 columns: ردیف, موضوع, نوع مناقصه, شماره مناقصه, شماره تقاضا, آخرین مهلت دریافت اسناد, نحوه دریافت اسناد, تضمین شرکت در مناقصه. Contains 27 rows of tender information for various construction and service projects.

آگهی مناقصه عمومی یک مرحله ای شماره ۱۴۰۳/م/۲. خرید، نصب و راه اندازی دوربین مدار بسته. اداره کل غله و خدمات بازرگانی استان تهران به نمایندگی از شرکت مادر تخصصی بازرگانی دولتی ایران در نظر دارد نسبت به خرید نصب و راه اندازی دوربین مدار بسته با بهره گیری از سامانه تدارکات الکترونیکی دولت (www.setadiran.ir) با شماره مناقصه ۹۱۳۱۱۳۱۹۰۰۰۰۳.

آگهی تجدید مناقصه عمومی (یک مرحله ای). شرکت فرودگاهها و ناوبری هوایی ایران - اداره کل فرودگاه های استان مازندران در نظر دارد فعالیت های خدماتی فرودگاه های ساری، نوشهر و امسر را در قالب مناقصه با موضوع انجام امور راهبردی و نگهداری تأسیسات واحد فنی فرودگاه های استان مازندران به پیمانکاران واجد شرایط واگذار نماید. لذا بدین وسیله از کلیه شرکتهای صلاحیت بندی شده و دارای سوابق کاری مناسب دعوت بعمل می آید از تاریخ نشر آگهی لغایت ۱۴۰۳/۶/۱۰ به سایت سامانه تدارکات الکترونیکی دولت به آدرس www.setadiran.ir مراجعه و پس از دریافت اسناد، نسبت به بارگذاری اسناد تکمیل شده در همان سامانه اقدام نمایند. در خصوص مشخصات فنی و تأسیسات شماره ۳۳۳۷۱۸۸۰۰-۱۱ و ۳۳۳۷۱۸۸۰۰-۱۲ در خصوص سایر اسناد شماره ۳۳۳۷۱۸۴۰۳-۱۱ اداره مالی تماس حاصل نمایید.

آگهی مناقصه عمومی. شرکت پتروشیمی مارون در نظر دارد اقلام مورد نیاز ذیل را از طریق مناقصه عمومی خریداری نماید. جدول مناقصه شامل ردیف، موضوع، نوع مناقصه، شماره مناقصه، شماره تقاضا، آخرین مهلت دریافت اسناد، نحوه دریافت اسناد، تضمین شرکت در مناقصه.